

ETIKA U NASTAVNIM PROGRAMIMA STRUČNIH STUDIJA PODUZETNIŠTVA I MENADŽMENTA

ETHICS IN THE LEARNING PROGRAMS OF PROFESSIONAL STUDIES OF ENTREPRENEURSHIP AND MANAGEMENT

Drago Pupavac¹⁶⁵

DOI: <https://doi.org/10.31410/limen.2018.527>

Sažetak: *Uključivanje etike u nastavne programe stručnih studija poduzetništva i menadžmenta ukazuje na činjenicu da je etika postala ne samo neizostavni dio suvremenog curriculum, već i jamstvom intelektualne raznolikosti te kroz rasprave i debate vraćanja stvarnog poslovnog svijeta u predavaonice. Etika se ne bavi stvarima kakve one jesu, već kakve trebaju biti te je temeljna zadaća etičara stalno preispitivati postojeću praksu. U skladu s tim u ovome se članku nakon određenja poslovne etike i isticanja čimbenika koji opredjeljuju važnost poslovne etike u svijetu i kod nas, istražuje uloga i važnost poslovne etike u nastavnim programima stručnih studija poduzetništva i menadžmenta u Republici Hrvatskoj. U obradi navedenih objekata istraživanja osim deskriptivne znanstvene metode, primjenjuju se metode analize i sinteze, indukcije i dedukcije te teorija sustava.*

Ključne riječi: *etika, nastavni programi, stručni studiji, poduzetništvo, menadžment*

Abstract: *Inclusion of ethics in curriculum of entrepreneurial studies and management shows that ethics has become not only an indispensable part of contemporary curriculum, but also the guarantee of intellectual diversity, as well as through discussions and debates the return of the real business world to the lecture halls. Ethics does not deal with things as they are, but what they should be, and the fundamental task of an ethics is to constantly re-examine the existing practice. Accordingly, in this article, following the determination of business ethics and highlighting the factors that determine the importance of business ethics in the world, the role and importance of business ethics in the learning programs of professional studies of entrepreneurship and management in the Republic of Croatia are explored. Methods of analysis and synthesis, induction and deduction, descriptive method and system theory are applied to the research objects.*

Keywords: *ethics, curriculum, professional studies, entrepreneurship, management*

1. UVOD

Nemogućnost ekonomije da znanstveno utemeljeno riješi pitanja poput onih koliko visoka treba biti inflacija, treba li društvo pomagati siromašne ljude ili koliko država treba trošiti za obranu, dovelo je do mišljenja da je poslovna etika disciplina isključivo u domeni filozofa i teologa. Isključivanje ekonomista, odnosno menadžera i lidera iz diskusije o problematici poslovne etike rezultiralo je činjenicom da su neki gospodarstvenici ustvrdili da bi okretanje poslovnih ljudi kršćanskoj etici proizvelo najveće ekonomske poremećaje u povijesti. Ne bavimo se mi poslovanjem da bismo promovirali etiku, kažu oni, već potragom

¹⁶⁵ Veleučilište u Rijeci, Vukovarska 58, 51000 Rijeka, Hrvatska

za profitom gdje god to zakon izričito ne zabranjuje. Pitanje poslovne etike ili etike u gospodarstvu postaje vrlo aktualno sedamdesetih godina prošloga stoljeća u razvijenim industrijskim državama. Rasprave o etičkom legitimitetu poduzetničkih aktivnosti u konkurentski profiliranom gospodarskom okružju prihvaćane su u početku s rezervom. Nakon osnutka brojnih istraživačkih centara, udruženja i časopisa, kao i uvođenja posebnih kolegija na poslovnim školama i fakultetima, zanimanje za poslovnu etiku u posljednjem desetljeću prošloga stoljeća biva sve manje. Tako, primjerice, studenti *Harvarda* od 1988. godine moraju proći posebni trodnevni seminar koji se bavi isključivo etičkim dvojama u poslovanju. Više od toga, međutim, nije obvezno. Poput *Harvarda* i druga američka sveučilišta razmatraju nov način pristupa profesionalnoj etici. Obnavlja se nastavu iz kolegija Poslovna etika uz obrazloženje da je stjecanje znanja iz poslovne etike jednako važno kao i usvajanje matematičkih i drugih stručnih znanja. Poslovna etika može pružiti dokaze da je neka gospodarska praksa nemoralna, ali je očito da ponajprije od onih koje je proučavaju ovisi hoće li ono što uče pretvoriti u praksu. Ponovno vraćanje poslovnoj etici posljedica je računovodstvenih skandala u američkim korporacijama.

Poslovna etika danas se u Republici Hrvatskoj izučava na brojnim veleučilišnim i sveučilišnim studijima ekonomije poduzetništva i menadžmenta. U skladu s tim u ovome radu predstaviti će se nastavni programi Poslovne etike na stručnim studijima ekonomije poduzetništva na Veleučilištu u Rijeci, VERN-u Zagreb, Visokoj školi za ekonomiju „Nikola Šubić Zrinski“ u Zagrebu i Veleučilištu „Nikola Tesla“ u Gospiću te nastavni programi poslovne etike na stručnom studiju Zagrebačke škole ekonomije i menadžmenta, Veleučilištu u Šibeniku i Međimurskom veleučilištu u Čakovcu. Na kraju rada bit će prezentiran primjer izrade prijedloga programa Poslovne etike za novi stručni studij održivog agrarnog turizma na Veleučilištu u Rijeci koji se od akademske 2018./19. počeo izvoditi u Rijeci.

2. ETIČKI PRISTUP POSLOVANJU

Poslovna etika dio je modernog poslovanja poduzeća. Nastala suradnjom etike i ekonomije grana je etike u istom rangu kao što su to etika životne sredine, medicinska etika, etika znanstveno-istraživačkog rada ili bilo koja druga grana etike koja nastaje u procesu uspostavljanja etike kao filozofske discipline. Postojeći zahtjev za poslovnom etikom sučeljava se s često postavljanim pitanjem: *Mogu li se etička načela realizirati pod ekonomskim pritiskom konkurencije u tržišnom gospodarstvu?* Odgovor na to pitanje može i treba biti potvrđan. Poslovna etika istražuje vrijednosne sudove koji određuju odlučivanje u gospodarstvu, njihove veze i odnose s društvenim okružjem i daje prijedloge za etički racionalno djelovanje. Sukladno tome, poslovna etika može se definirati kao skup moralnih načela i normi kojima se usmjerava ponašanje aktivnih sudionika u gospodarskom sustavu, u skladu s vrijednosnim sudovima koji se temelje na općim ljudskim vrijednostima i usmjerene su na dobrobit čovjeka. Njezino osnovno pitanje jest pitanje kriterija ispravnoga izbora u realizaciji poduzetničkih ciljeva između mnoštva ekonomskih mogućnosti. Zadaća poslovne etike mogla bi se pojednostavljeno svesti na kritičko preispitivanje postojećega morala, normi i ciljeva u gospodarstvu i pronalaženje normi dobrog gospodarjenja. Poslovna etika polazi od pretpostavke da u gospodarstvu ne smije biti prioritetno djelovanje isključivo po načelu ekonomske racionalnosti (Profit da, ali ne po svaku cijenu), nego treba voditi računa i o posljedicama gospodarskih aktivnosti i poslovnih odluka za društvo, okružje i ključne sudionike. Sukladno Kantovu kategoričkom imperativu, maksima poslovne etike glasi: *Radi tako da učinci tvojega rada budu prihvatljivi za trajan i kvalitetan ljudski život na Zemlji.* To znači da se etička pitanja ne smiju postavljati samo u kontekstu raspodjele profita (dobiti), potrebno je da se odnose na cjelokupnu poduzetničku aktivnosti.

Zašto poslovna etika dobiva na važnosti u svijetu, ali i kod nas? Odgovor na to pitanje nije jednoznačan te se čini primjerenim potražiti ga u sljedećim činjenicama. Prvo, evidentno je povećanje samosvijesti javnosti i značenja javnoga mnijenja za poslovne aktivnosti, drugo, razvija se svijest o ograničenosti prirodnih resursa i ugroženosti prirodnoga okruženja, treće, razvoj poslovnih organizacija, napose multinacionalnih kompanija, rezultirao je povećanjem njihove moći u društvu nagovještavajući vladavinu ekonomije nad politikom, četvrto, ne smiju se smetnuti s uma ni brojni skandali u gospodarstvu vezani uz korupciju i peto, razvoj znanosti i tehnologije. U vezi s poslovnom etikom često se spominje anegdota vezana za satiričara *Karla Krausa*, koji na retoričko pitanje: “*Želite studirati poslovnu etiku?*” odgovara: “Tada se odlučite za jedno ili drugo”. Takvo promišljanje fenomena poslovne etike ne zadovoljava suvremene teoretičare, nego ih upućuje da iznesu brojne argumente za pristup “i-i”, odnosno da potvrde svoje uvjerenje kako samo etički pristup poslovanju može zajamčiti dugoročni uspjeh u gospodarskoj areni.

3. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMIMA STRUČNIH STUDIJA

3.1. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMIMA STRUČNIH STUDIJA EKONOMIJE PODUZETNIŠTVA

3.1.1. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMU STRUČNOG STUDIJA PODUZETNIŠTVO NA VELEUČILIŠTU U RIJECI

Naziv kolegija: Poslovna etika. Kolegij nosi 5 ECTS boda i izučava se u II. semestru. Čimbenici koji određuju dodijeljenu visinu ECTS bodova jesu: završni ispit 1 ECTS bod i kontinuirana provjera znanja (aktivnosti na nastavi i kolokviji) 4 ECTS boda. Nastava se izvodi tjedno u obliku predavanja i vježbi (2+2). Ishodi učenja: Definirati pojam, predmet, načela i vrijednosti poslovne etike, Argumentirati stavove zagovornika i protivnika uvođenja etike u gospodarstvo, Usporediti praktične etike važnijih svjetskih religija, Definirati bitne odrednice dobrog društva, Opisati suvremeni pristup određivanju dobrog poduzeća, Razlikovati poslovno etičan i poslovno neetičan menadžment, Usporediti prava i obveze zaposlenika, Napraviti prijedlog zaštite “zviždača”.

3.1.2. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMU STRUČNOG STUDIJA EKONOMIJA PODUZETNIŠTVA NA VERN'U ZAGREB

Naziv kolegija: Poslovna etika i kultura šesti semestar. Kolegij nosi 4 ECTS boda. Nastava se izvodi tjedno u obliku predavanja i vježbi (2+2). Ishodi učenja: prepoznati temeljne teorije poslovne etike, opisati njihove značajke, te argumentirati stajališta o potrebi proučavanja i primjene poslovne etike u različitim situacijama; prepoznati različite utjecaje koji oblikuju naše vrijednosne sustave; identificirati dionike i objasniti etičku dilemu u poslovanju na individualnoj, organizacijskoj i društvenoj razini; analizirati slučajeve iz prakse odabranim načinom donošenja etičkih odluka, povezati odgovore na tri etička pitanja, te argumentirati prijedloge rješenja; diskutirati etičke teme poslovnog okruženja, zaposlenika, okoliša i kupaca, te osmisliti i napisati etički kodeks; prepoznati etičke teme u raznim poslovnim situacijama, te osmisliti i preporučiti najprimjerenije scenarije društveno odgovornog poslovanja; odabrati odgovarajuću temu iz poslovne etike, obraditi je uz integriranje korištenih alata za analizu, opisati etički slučaj te predstaviti grupi zaključke svojega projekta.

3.1.3. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMU STRUČNOG STUDIJA VISOKE ŠKOLE ZA EKONOMIJU, PODUZETNIŠTVO I UPRAVLJANJE „NIKOLA ŠUBIĆ ZRINSKI“ U ZAGREBU

Naziv kolegija: Gospodarska etika šesti semestar. Kolegij nosi 4 ECTS boda. Nastava se izvodi tjedno u obliku predavanja i vježbi (1+1). Ishodi učenja: Valorizirati važnost normativne etike za poslovno/gospodarski svijet; Opisati dosljedno i etično ponašanje u vođenju i realizaciji različitih poslova; Procijeniti etičke odluke u konkretnom slučaju; Predvidjeti moguće etičke slučajeve u poslovanju tvrtke; Preispitati etičke dileme koje se pojave unutar samog poduzeća, ili u odnosu poduzeća prema vani; Prepoznati poslovno etičke strategije, te primjena ispravne strategije u svom resoru, Integrirati temeljna etička načela u poslovanje; Opisati potrebe etičke odgovornosti menadžera, Koristiti etička pravila (bonton) u ophođenju i komuniciranju Prepoznati i vrednovati uloge poslovne etike u vlastitom okružju, uvažavajući običaje i potrebe vlastite okoline.

3.1.4. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMU STRUČNOG STUDIJA EKONOMIJA PODUZETNIŠTVA NA VELEUČILIŠTU „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Naziv kolegija: Etika i društvena odgovornost. Kolegij nosi 4 ECTS boda i izučava se u drugom semestru. Čimbenici koji određuju dodijeljenu visinu ECTS bodova jesu: kontinuirana provjera znanja (aktivnosti na nastavi i kolokviji) 4 ECTS boda. Nastava se izvodi tjedno u obliku predavanja i vježbi (2+1). Cilj kolegija jest uvesti studente u pojam etičkog ponašanja, te savladati vještine društveno odgovornog poslovanja temeljenog na etički moralnim načelima. Sadržaj kolegija: Pojam i definiranje poslovne etike i društvene odgovornosti poduzeća; teorije poslovne etike i društvene odgovornosti poduzeća. Uloga poslovne etike; koncept slobode naspram odgovornosti. Društveno odgovorno poslovanje interesno - utjecajnim skupinama. Društvena odgovornost poduzeća kao izvor lojalnosti kupaca; kao dio korporativnog upravljanja; povezivanje korporativnog sustava i strukture. Društvena odgovornost kao ključna determinanta konkurentske prednosti suvremenih poduzeća.

3.2. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMIMA STRUČNIH STUDIJA MENADŽMENTA

3.2.1. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMU PREDDIPLOMSKOG STRUČNOG STUDIJA MENADŽMENTA ZAGREBAČKE ŠKOLE EKONOMIJA I MENADŽMENTA - ZŠEM

Naziv kolegija: Poslovna etika i korporacijska društvena odgovornost, osmi semestar. Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta nema samo cilj obrazovati buduće poslovne ljude i ekonomske stručnjake, već im pritom prenijeti etičke vrijednosti koji će ih učiniti odgovornom poslovnim stručnjacima. Ovaj kolegij će razviti njihove senzibilnosti na nemoralne radnje u poslovnom svijetu i poticati ih na proaktivno djelovanje koje je etično i društveno odgovorno. U poslovnim slučajevima će se studenti susretati s etičkim problemima, te će naučiti kako sustav vrijednosti organizacije utječe na dugoročnu dobit i gubitke te tvrtke. Nakon završetka ovog kolegija, studenti će imati potrebna znanja za donošenje odluka u poslovanju kojim se rješavaju etičke dvojbe, uzimajući pri tome u obzir cijeli spektar čimbenika koji utječu na sferu u kojoj se poslovanje odvija.

3.2.2. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMU SPECIJALISTIČKOG DIPLOMSKOG STUDIJA MENADŽMENTA VELEUČILIŠTA U ŠIBENIKU

Naziv kolegija: Poslovna etika. Kolegij nosi 6 ECTS bodova i izučava se u drugom semestru specijalističkog diplomskog studija. Nastava se izvodi tjedno u obliku predavanja i seminarskih vježbi (3+1). Kompetencije stečene studiranjem sadržaja ovog kolegija su: upoznatost sa teorijom i praksom suvremene poslovne etike u zemlji i svijetu, te shvaćanje i primjenu primjerenih poslovnih etičkih načela poslovanja, kao i primjena istih u različitim poslovnim situacijama. Ishodi učenja: Identificirati specifična znanja iz područja poslovne etike; Identificirati temeljne teorijske pristupe; Prepoznati poveznice poslovne etike; Interpretirati problematične situacije; Analizirati i sintetizirati različite pristupe; Izgraditi sustavno znanje za daljnje proučavanje i analizu; Kritički prosuđivati primjenu poslovne etike u različitim organizacijama; Kritički prosuđivati šire socijalne i etičke probleme u području poslovne etike.

3.2.3. POSLOVNA ETIKA U PROGRAMU STRUČNOG STUDIJA MENADŽMENTA, TURIZMA I SPORTA NA MEĐIMURSKOM VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

Naziv kolegija: Poslovna etika. Kolegij nosi 4 ECTS boda i izučava se u petom semestru kao izborni kolegij. Čimbenici koji određuju dodijeljenu visinu ECTS bodova jesu: kontinuirana provjera znanja (aktivnosti na nastavi i kolokviji) 4 ECTS boda. Nastava se izvodi tjedno u obliku predavanja i vježbi (2+1). Cilj je kolegija je upoznati studenta sa temeljnim pojmovima, pojavama, problemima etičkog poslovanja i korporativne društvene odgovornosti, za razvoj senzibilnosti za poslovno ponašanje i radnje koje se smatraju neetičnima, poticati korporativnu društvenu odgovornost studenata, stjecanje znanja i vještina potrebnih za prepoznavanje tipičnog neetičnog i neodgovornog poslovnog ponašanja te korigiranje buduće prakse. Ishodi učenja: Sposobnost uočavanja društveno prihvatljive razlike između moralnog i nemoralnog poslovnog ponašanja; Sposobnost uočavanja prihvatljivog postupanja sa nacionalnim manjinama u vidu njihove asimilacije u društvo; Poznavanje modela društveno odgovornog poslovnog ponašanja; Poznavanje etičkog kodeksa te izrade etičkog kodeksa; Razvoj svijesti i osjetljivosti međuljudskog postupanja unutar radnog okruženja; Uklapanje u timski rad te poznavanje glavnih vrijednosti zajedničkog donošenja odluke i izrada projekta; Kvalitetna izrada stručnog rada sa pravilnim korištenjem adekvatnog izvora; Jačanje prezentacijskih sposobnosti; Uočavanje etičkih oblika ponašanja i primjene istih i Izbjegavanje neetičkih oblika ponašanja.

4. POSLOVNA ETIKA U BUDUĆIM PROGRAMIMA STRUČNIH STUDIJA – PRIMJER IZRADA PROGRAMA POSLOVNE ETIKE ZA STRUČNI STUDIJ ODRŽIVOG AGROTURIZMA

Sklapanjem ugovora između Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta, Agencije za strukovno obrazovanje i Veleučilišta u Rijeci, 19. lipnja službeno je krenuo projekt pod nazivom "Razvoj stručnog studija održivog agroturizma kroz Hrvatski kvalifikacijski okvir". Projekt je prijavljen na Europski socijalni fond, a provodio se od 19. lipnja 2015. do 19. rujna 2016. Vrijednost mu je 1,8 milijuna kuna, a s partnerima Gradom Pazinom i LAG-om Središnja Istra, nositelj mu je Veleučilište u Rijeci, čiji Odjel djeluje u Pazinu.

Poljoprivreda i turizam predstavljaju strateške grane gospodarstva, navodi se u sadržaju projekta, a turizam je djelatnost putem koje se ostvaruju multiplikativni ekonomski učinci, dok poljoprivredu karakterizira sporija dinamika razvoja. Povezivanjem i međusobnim djelovanjem ovih grana, omogućuje se bolja valorizacija turizma i poljoprivrede, kao

konkurentnih grana gospodarstva u ujednačenom i održivom razvoju regije. Razvoj ovog studijskog programa obuhvaća i predviđa udruživanje dionika u sljedećim aktivnostima: analizi potencijalnih polaznika studijskog programa, razvoju standarda kvalifikacija i studijskog programa održivog agroturizma s istaknutim kompetencijama, znanjima i vještinama, definiranim u ishodima učenja u suradnji s poslodavcima, zatim razvoj standarda zanimanja, izrada plana fleksibilnog educiranja nastavnog osoblja kao neposrednog, aktivnog sudionika u razvoju ljudskih resursa s kompetencijskim pristupom, koji u središte stavlja studenta.

Nakon što su s poslodavcima kao dionicima uređene kompetencije, odnosno za što studenti trebaju biti osposobljeni ili što studenti trebaju znati, pristupilo se izradi ishoda učenja prema skupinama kompetencija (cf. tablicu 1).

Tablica 1. Prijedlog skupa ishoda učenja iz Društveno odgovornog poslovanja za stručni studij održivog agroturizma

Naziv prijedloga skupa ishoda učenja	Primjenjuje principe društveno odgovornog ponašanja u svim aspektima poslovanja
Popis ishoda učenja	• Kritički prosuditi i procijeniti ekonomska, pravna, etička i filantropska očekivanja društva od poduzeća u određenom vremenskom razdoblju. • Usporediti i kritički prosuditi razinu društvene odgovornosti poduzeća u međunarodnom kontekstu
Postupak i primjeri vrednovanja svih ishoda učenja unutar predloženog skupa ishoda učenja	Primjer zadatka: Navedi, rangirati i argumentirati četiri razine društvene odgovornosti poduzeća te usporediti valjanost predloženog modela i njegove učinke u Europskom, Azijskom i Afričkom kontekstu. Argumentirano obrazložiti trebali se globalni program društveno odgovornog poslovanja temeljiti na nacionalnoj ili regionalnoj osnovi.
Naziv prijedloga skupa ishoda učenja	Provjerava sve organizacijske procese i njihovu usklađenost s temeljnim principima
Popis ishoda učenja	• Valorizirati korištenje svih resursa s motrišta društveno odgovornog poslovanja u funkciji kreiranja mjerljivih i poželjnih vrijednosti za dionike. • Procijeniti kapacitete društveno odgovornog ponašanja poduzeća • Izmjeriti i ocijeniti izlazne veličine (rezultate) društveno odgovornog ponašanja poduzeća.
Postupak i primjeri vrednovanja svih ishoda učenja unutar predloženog skupa ishoda učenja	Primjer zadatka: Kako poduzeće može valorizirati usklađenost svih organizacijskih procesa s principima društveno odgovornog poslovanja s motrišta ekološke politike, socijalnih programa i društveno utjecaja? Odgovore potkrijepiti primjerima dobre prakse. Navedi i pojasni četiri razine društvene odgovornosti poduzeća? Obrazloži kako poduzeće može izmjeriti i ocijeniti izlazne veličine (rezultate) društveno odgovornog ponašanja u područjima društvene politike, društvenih programa i društvenog utjecaja?
Naziv prijedloga skupa ishoda učenja	Poznaje i primjenjuje načela poslovne etike
Popis ishoda učenja	• Kritički prosuđivati temeljne vrijednosti građanskog društva i projicirati ih u okviru poduzeća • Poduprijeti i vrednovati važnost primjene suvremenih načela poslovne etike u malim, srednjim i velikim poduzećima
Postupak i primjeri vrednovanja svih ishoda učenja unutar predloženog skupa ishoda učenja	Primjer zadatka: Kako se osnovne vrijednosti građanskog društva izražavaju u organizacijama? Argumentirano obrani stav o važnosti ukomponiranja načela poslovne etike u poduzetnički sustav poslovanja te procijeni učinak primjene načela poslovne etike na uspješnost poslovanja i politika poduzeća?

Izvor: Autor

5. ZAKLJUČAK

Poslovna etika se u nastavnim programima stručnih studija poduzetništva i menadžmenta, afirmirala i nametnula najprije kao izborni, a potom na nekim visokoškolskim institucijama i kao obvezni kolegij, i to najčešće na prvoj ili završnoj godini studija. Kolegij poslovne etike izučava se pod različitim imenima, vrlo često s različitom satnicom i različitim ishodom učenja. Važnost poslovne etike kao nastavnog kolegija potvrđuje se i kroz broj pripadajućih ECTS bodova, koji se kreće u rasponu od 4 do 6 ECTS bodova. Kontinuitet poslovne etike kao nastavnog kolegija nameće potrebu kontinuiranog vrednovanja postojećih programa kako bi se modificiranjem postojećih i uvođenjem novih sadržaja jačala uloga poslovne etike u nastavnim programima, ali i u nastavnim sadržajima drugih kolegija studija poduzetništva i menadžmenta. Brojni sudionici gospodarskoga sustava doživljavaju poslovnu etiku kao opterećenje slobodi poduzetničkog djelovanja, zaboravljajući pri tom da se poslovna etika bavi i zaradom. Da je tome tako, potvrđuje i činjenica da se sve veći broj poduzeća odlučuje angažirati vanjske suradnike (neku vrst etičkih *guru*a) kako bi svoje etičke vrijednosti prenijeli zaposlenicima. Ovim radom želi se skrenuti pozornost na važnost poslovne etike u suvremenoj gospodarskoj praksi. Naime, imidž poduzeća koja se ne ponašaju sukladno etičkim načelima (varaju svoje kupce, zaposlenike, dioničare) često je narušen do te mjere da ugrožava ne samo rast i razvoj poduzeća već i njegov opstanak u tržišnoj areni. Polazište i svrhovitost daljnjeg izučavanja poslovne etike kao kolegija na stručnim studijima poduzetništva i menadžmenta povezana je i s promjenama poduzetničkog obrasca, koje su započete stvaranjem jedinstvenog europskog tržišta, a nastavljaju se daljnjim proširenjem Europske unije. Navedene se promjene očituju u reorganizaciji i širenju poduzetničkih pothvata, koji od nacionalnih prerastaju u regionalne, internacionalne, odnosno globalne.

Literatura

1. Bebek, B., Kolumbić, A. (2000.) Poslovna etika. Zagreb: Sinergija.
2. Dujanić, M. (2003). Poslovna etika u funkciji managementa, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, 21 (1), 53-63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/103597>.
3. Ferrell, O.C., Fraedrich, J. (2002.) Ethical Decision Making and Cases. New York: Houghton Mifflin.
4. Klose, A. (1996.) Poduzetnička etika. Zagreb: Školska knjiga.
5. Krkač, K. (2007.) Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost. Biblioteka Gospodarska misao.
6. Pupavac, D. (2006). Etika za menadžere. Rijeka: Veleučilište u Rijeci.
7. Žitinski, M. (2006.) Poslovna etika. Sveučilište u Dubrovniku
8. www.veleri.hr
9. www.vern.hr
10. www.zrinski.org/nikola
11. www.velegs-nikolatesla.hr
12. www.zsem.hr
13. www.vus.hr
14. www.mev.hr